

ДО
НАУЧНОТО ЖУРИ,
утвърдено със Заповед № РД-38-307/28.06.2023 г.
на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“
за присъждане на научната и образователна степен „доктор“
професионално направление:
3.6. Право - Гражданско и семейно право

РЕЦЕНЗИЯ

от **д-р ТАНЯ НИКОЛОВА ЙОСИФОВА**

професор по Гражданско и семейно право в катедра „Частноправни науки“ на ЮФ на УНСС

член на научното жури за публична защита на дисертационния труд на Цветелина Христова Байрактарова

на тема „Договорът за банков кредит“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по научната специалност „Гражданско и семейно право“

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

I. Бележки за дисертанта

Цветелина Христова Байрактарова е родена на 29.09.1991 г. Завършила е специалност „Право“ в ЮФ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с пълно отличие като първенец на випуска. Има завършена магистратура в Harvard Law School, обучение по арбитражно производство в Българската търговско-промишлена палата, обучение по Въведение в английското право и правото на ЕС в Кеймбридж. Понастоящем е адвокат в адвокатско дружество „Джингов, Гутински, Кючуков и Величков“. Била е хоноруван асистент, а понастоящем е асистент по Търговско право в ЮФ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Има редица отличия и награди от състезания и конкурси. Била е треньор на отбори, спечелили награди от участие в международни състезания по право. Участвала е с доклади в множество семинари, конференции и други научни прояви. Владее английски език. Зачислена е като докторант редовно обучение по докторска програма „Гражданско и семейно право“ - Търговско право по професионално направление 3.6. Право, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки в катедра „Гражданскоправни науки“ на ЮФ

на СУ „Св. Климент Охридски“ с тема на дисертационния труд „Договорът за банков кредит“. Научен ръководител на докторанта е проф. д.ю.н. Ангел Калайджиев.

Представеният дисертационен труд е в обем от 350 страници и включва увод, седем глави, заключение и библиографска справка. Съдържанието на главите е разделено на точки и подточки, означени с арабски цифри. Направени са 449 бележки под линия, списъкът на използваната литература включва 60 заглавия на български език и 26 – на английски език. Приложена е и декларация за оригиналност. Дисертантката има четири публикации по темата на дисертацията – един доклад, публикуван в сборник от научна конференция и три научни статии. Авторефератът вярно отразява научните и научно-приложните приноси в дисертацията.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представения дисертационен труд

Трудът е актуално цялостно изследване, посветено на договора за банков кредит в българското търговско право. Целите на изследването, обусловени от неговия предмет, които дисертантката си е поставила, са постигнати. Предмет на дисертацията е банковият кредит, предоставян на кредитополучатели-търговци, като извън полето на дисертацията остава договора за потребителски кредит, който на места за пълнота на изследването е разгледан на съответните места в текста най-вече с оглед отграничаването му от договора за банков кредит.

Дисертационният труд има характера на завършен труд и определено представлява принос в българската юридическа наука. Авторът е анализирал значителен по обем материал, включително съдебна практика. Изложението е ясно и точно, и показва задълбочени познания на дисертанта в областта на гражданското и търговското право. Научната дискуссия се води коректно, като авторът умело защитава свои тези по разглежданите въпроси. Методите на правно изследване са нормативния, телеологическия, сравнителноправния и правно-догматичния. Достоинствата на труда са и в неговото практическо значение, като са поставени на разглеждане актуални практически въпроси - например дали банката кредитодател може да възложи на частен съдебен изпълнител да връчи на кредитополучателя уведомление за обявяване на кредита за предсрочно изискуем.

Структурата на дисертационния труд включва **увод, седем глави и заключение. Глава първа – „Понятие за банков кредит“** е посветена на правната същност и правното действие на договора за банков кредит и в нея авторът прави характеристика на договора като формален, консенсуален, престационен, възмезден отграничение от други сходни правни явления (договора за заем, небанковите кредити, облигационния заем, дяловото участие, финансовия лизинг, продажба на изплащане, факторинг). В **Глава втора, озаглавена „Страни по договора за банков кредит“** са разгледани поотделно главните страни по договора за банков кредит – кредитополучатели и кредитодател, както и т.нар. „допълнителни страни“ по договора (агент по дълга и агент по обезпеченията), които се явяват довереници на кредитодателите.

В **третата глава**, озаглавена **„Сключване и прекратяване на договора за банков кредит“** се разглеждат и анализират обстойно отделните преддоговорни задължения на кредитополучателя и на банката-кредитодател. Отделено е специално внимание на следните въпроси – изпълнение на формални и специални регулаторни изисквания с оглед особени качества на получателите на кредита, сключване на договора по електронен път, проблеми относно представителната власт при сключването на договора, особености на общите условия на кредитодателя и др. Следва да се отбележи и разглеждането на основанията за прекратяване на договора за банков кредит.

Глава четвърта „Договорни задължения на банката-кредитодател“ включва изследване на договорните задължения на банката-кредитодател. Основно задължение на банката е да отпусне договорената сума по кредита, а допълнителни – предоставяне на информация, конфиденциалност, съдействие, заличаване на обезпеченията. Кредитът може да бъде отпуснат както в лева, така и в чуждестранна валута. Разгледана е възможността кредитополучателят да избира между няколко валути, в които да бъде отпуснат кредита, както и принципната недопустимост да се прихваща с вземания в различни валути. В дисертацията се изследвани условията, които могат да бъдат уговорени в тежест на кредитополучателя във връзка с отпускането на сумата по кредита.

В **пета глава** – **„Декларации и гаранции на кредитополучателя“** са анализирани тези две волеизявления, които са възприети под влияние на англо-американското право и последиците при нарушаването им (отказ на банката да отпусне кредита или ако вече е отпуснат да го направи предсрочно изискуем). Обосновано е възникването на гражданска отговорност за вреди при обективно неверни обстоятелства, които са декларирани от кредитополучателя.

Глава шеста „Договорни задължения на кредитополучателя“ е посветена на две групи договорни задължения на кредитополучателя – парични и непарични. Паричните се изразяват във връщане на получената главница и възнаградителна лихва. Непаричните могат да включват учредяване на обезпечения, сключване на застрахователен договор и др. Специално внимание е отделено на задължението за усвояване на кредита и условията, при които следва да бъде извършено, както и на механизмите за защита на банката при недобросъвестни кредитополучатели. Разгледана е възможността в договора да се съдържа уговорка за гратисен период, като се обосновава, че и в този период се дължи лихва. Уговорките по отношение на възнаградителната лихва (като фиксиран или променлив процент) са обект на обстойно разглеждане, както и начините за нейното изчисляване. Изследвана е капитализацията и анатоцизма при договора за банков кредит, както и уговорките за хеджиране и споразумението за лихвен суап.

В **глава седма**, озаглавена **„Неизпълнение на договора за банков кредит“** се изследват въпросите на неизпълнението както от страна на кредитодателя, така и от страна на кредитополучателя. Специално внимание е отделено на хипотезата отказ на банката да отпусне

уговорения кредит и правните средства за защита на кредитополучателя в тези случаи. Разгледана е и хипотезата на нарушаване на задължението за конфиденциалност от страна на банката и разкриването на неразрешена информация, както и отказ на банката да заличи предоставените обезпечения при пълно погасяване на кредита. Авторът застъпва тезата, че е допустимо страните по договора за кредит да уговорят хипотези на автоматична предсрочна изискуемост (без волеизявление на банката-кредитодател) поради факта, че и двете страни по договора са търговци.

III. Научни приноси на дисертационния труд

Могат да се посочат по-конкретно следните основни научни резултати и приноси на дисертационния труд:

1. Направена е характеристика на договора за банков кредит, който е отграничен от други сходни правни фигури и е дадено определение на договора на базата на легалната му дефиниция. Интерес представлява аргументираното от автора съждение, че договорът за банков кредит не е договор с периодично или продължително изпълнение, поради което престациите на кредитополучателя не могат да се определят като престации с периодично изпълнение по смисъла на Тълкувателно решение №3/2011 г. на ОСГТК на ВКС;
2. Като принос следва да се оцени анализът на въпроса кои лица могат да бъдат кредитополучатели и кредитодатели;
3. Систематизирани са различни видове договори за банков кредит на базата на различни критерии за класифицирането им;
4. Направен е подробен анализ на сключването, действието и прекратяването на договора за банков кредит и в тази връзка са разгледани основните права и задължения на страните по него;
5. Изяснена е правната същност на понятията „декларации и гаранции на кредитополучателя“, „агент по дълга“ и „агент по обезпеченията“, „главен и подчинен дълг“ и тяхното правно значение;
6. Отделено е внимание на процеса по сключването на договора за банков кредит и по-специално на представителната власт на страните, различия в общите условия на страните, сключване по електронен път;
7. Изследвани са задълженията на страните по договора за банков кредит – задължението на банката за отпускане на уговорения кредит, паричните и непаричните задължения на кредитодателя и на кредитополучателя;
8. Подробно е разгледано неизпълнението на задълженията на страните и правните средства за тяхната защита в отделни хипотези.
9. Обобщена е съдебната практика по въпросите на обявяването на кредита за предсрочно изискуем от банката, като авторът аргументира и свои становища относно допустимостта на автоматичната предсрочна изискуемост.
10. Направени са конкретни предложения de lege ferenda:
- Текстът на чл. 147, ал. 1, изр. 1 ЗЗД да бъде изменен в смисъл, че поръчителят остава задължен и след падежа на главното вземане само ако кредиторът уведоми поръчителя за неизпълнението на главния

длъжник или потърси плащане от поръчителя в течение на шест месеца от този падеж.

-В Кодекса за застраховането да се уреди по-адекватна защита на длъжника или неговите наследници, като се предвиди, че длъжникът, съответно неговите наследници, имат право самостоятелно да отправят застрахователна претенция към застрахователя.

IV. Критични бележки и препоръки

Към дисертацията могат да бъдат направени следните критични бележки и препоръки, които не влияят на положителното впечатление от дисертационния труд.

1. На с.249 от дисертацията се съдържа следното изречение: „Според чл. 88, ал. 1 ЗЗД договорите с продължително или периодично действие се развалят с обратна сила“. Това е техническа грешка, която следва да се отстрани, защото е видно от останалата част на изложението, че авторът възприема обратното.

2. Трудът би спечелил, ако се включи повече сравнителноправно изследване и практика на други държави-членки на Европейския съюз, както и на Съда на ЕС.

IV. Заключение

Дисертационният труд показва, че дисертантката притежава задълбочени теоретични знания по гражданско и търговско право и способност за самостоятелни научни изследвания. С оглед на постигнатите научни резултати дисертацията представлява интерес както за правната теория, така и за практиката.

В заключение изразявам положителната си оценка, че представеният за защита пред научно жури дисертационен труд на тема **„Договорът за банков кредит“** напълно отговаря на изискванията на чл.6, ал.3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на чл.27, ал.2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, поради което убедено предлагам да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Гражданско и семейно право“ на **Цветелина Христова Байрактарова** – докторант в докторска програма „Гражданско и семейно право“ по професионално направление 3.6. Право.

София, 23.08.2023 г.

Рецензент:
д-р Таня Йосифова, професор по
Гражданско и семейно право